

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breuiter discussa

Et In octo Partes ... distincta ...

De Angelis Actibvs humanis, & Legibus

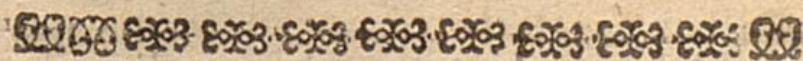
Vindalium, 1646

Cap. I. De ratione vniuersim legis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38834

TRACTATUS
 DE LEGE
 HUMANORVM
 ACTVVM
 directricè.

CAPVT I.

De ratione vniuersim Legis.

SECTIO I.

Quid sit.

CONCLUSIO I.

LEX est aliquid ad ratio-
 nem spectans.) Ita sanctus
 Thomas 1. 2. questione
 90. articulo 1. quod pro-
 bat 1. quia ad legem
 pertinet imperare, & prohibere, sed im-
 de Angelis. G

perare est rationis, vt docuerat, qu. 17. 1. eò quòd imperans ordinat eum cui imperat, ad aliquid agendum intimando, vel denuntiando: sic autem ordinare, per modum cuiusdam intimationis, est actus rationis, qui tamen præsupponit actum voluntatis, tanquam primi mouentis, in cuius virtute ratio mouet per imperium, quoad exercitium actus.

Probat 2. quia lex est quædam regula & mensura actuum, secundum quam inducitur aliquis ad agendum, vel ab agendo retrahitur: regula autem & mensura humanorum actuum est ratio, eò quòd ad illam spectat ordinare ad finem, qui est primum principium in agendis.

Notandum tamen, hæc non ita debere intelligi, vt lex secundum suam essentiã, ad solam rationem spectet: videtur enim spectare etiam ad voluntatem, **saltem** si agatur de lege positiva. Cuius **ratio est**, quia non censetur habere rationem legis, respectu alicuius, quod ei ostendit quid agendum, aut non agendum sit, nisi præterea illi obligationem imponat agendi, vel non agendi: quo fit vt nemo peccet, nisi quatenus facit contra legem; non facit autem contra legem, nisi qui non facit, quod tenetur facere; aut qui facit,

quod tenetur non facere: quare illa duo essentialiter spectant ad legem, dirigere, & obligare ad aliquid amplectendum, vel fugiendum. Porro lex non obligat, quatenus consistit in actu intellectus, quo Legislatoꝝ subditis insinuat, seu declarat quid ipsis expediat agere, vel non agere; multa enim nobis eo modo proponuntur, quæ non tenemur sequi: obligat ergo quatenus adiunctum habet actum voluntatis, quo Legislatoꝝ vult id à nobis fieri, vel non fieri; sicque lex essentialiter non modo ad intellectum, sed etiam ad voluntatem spectat.

Dixi saltem si agatur de lege positiva, seu quæ sola Dei, vel hominum voluntate posita est: nam si sermo sit de lege naturali, dicendum est actum voluntatis ad illius essentialem constitutionem non concurrere? cum naturalis dicatur, quia ex rei natura petitur, non autem ex placito seu voluntate alterius. Quod autem talis aliqua lex detur, satis constat ex vulgari illa diuisione, qua dicitur, quædam esse mala, quia prohibita; quædam verò, prohibita, quia ex se mala: hinc enim intelligitur, aliquid esse peccatum, antecedenter ad voluntatem Dei prohibentem adeoque esse legem aliquam independentem ab actu libero volunta-

tatis diuinæ ; cū omne peccatum sit
præuaticatio ab aliqua lege.

CONCLUSIO II. De ratione
legis est , vt ordinetur in bonum com-
mune.) Ita S. Thomas quæst. cit. art. 2.
quod probat , quia cū lex sit regula &
mensura , ea maxime respicit ordinem ad
vltimum finem , tanquam ad primum
principium humanorum actuum , cum-
que pars ordinetur ad totum & vnus ho-
mo sit pars communitalis perfectæ , ne-
cesse est quod lex respiciat ordinem ad
fœlicitatem communem.

Idem clariùs ostendi potest , quia ad
solam potestatem publicam spectat con-
dere leges : at potestas publica directè
respicit bonum publicum , cum propter
illud instituta sit. Confirmatur , quia in-
ter causam efficientem seu mouentem , &
finalem debet esse proportio ; atqui le-
ges non condantur nisi ab iis , qui præ-
sunt multitudini , quique sunt superiores
quolibet particulari homine , in ea mul-
titudine contento : quare in bonum com-
mune talis multitudinis eas dirigere de-
bent.

Dices I. Lex naturæ non ordinatur ad
bonum commune , quia etsi nulla esset
respublica , posset subsistere in singulari-
bus hominibus ; imò ea vigeat in primo

parente, quoad solus erat. Confirmatur, nam quilibet homo, ex lege naturali, tenetur conseruare propriam vitam: hoc autem non respicit bonum commune, sed proprium. Respondeo 1. quæ antedicta sunt, debere præsertim intelligi de lege positiua. 2. ea etiam, suo modo, posse accomodari ad legem naturalem. Nam etsi lex naturalis procuret bonum particulare, id non impedit quo minùs ea ordinetur ad bonum commune: quia sicut respublica non coalescit nisi ex particularibus hominibus, ita bonum commune non resultat nisi ex bonis particularium. Cum ergo Deus homines creauerit, ad constituendam vnã reipublicam, dubium non est, quin lex naturæ, ex intentione Dei, in bonum ipsorum commune ordinetur; præsertim cum talis lex omnibus hominibus imposita sit, omnesque obliget.

Vnde ad confirmationem dicimus, quòd ex lege naturæ, teneatur vnusquisque propriam vitam conseruare, id non parum conducere ad bonum commune: eò quòd salus reipublicæ à vita particularium pendet. Præterquam quòd ipsa lex naturæ, quæ hominem inclinat ad conseruandam sibi vitam, eundem mouet ad eam pro patriæ salute, si occasio

150. T R A C T A T V S
tulerit, exponendam.

Dices 2. videmus varias leges cedere in bonum solius Principis, quales sunt de tributis pendendis, & similes: Ergo non est de ratione legis, vt cedat in bonum commune. Confirmatur, nam Reges, & Principes sunt Domini respectu suorum subditorum: at Dominus in serui gubernatione non attendit ad bonum ipsius serui, sed ad suum proprium commodum. Respondeo leges de soluendis vectigalibus, conducere ad bonum commune, quatenus necesse est vt Rex diuitiis abundet, tum ad sustinendam dignitatē regiam, tum ad regnum, cui præest, armis contra hostes defendendum. Ad confirmationem dicimus, Reges habere in suos subditos dominium iurisdictionis, non autem dominium despoticum, adeoque non posse pro arbitrato suo eorum bona usurpare, sed quantum necessitas boni communis postulat. Et sanè ex communi Iuristarum, & Theologorum sensu, illud est discrimen inter Tyrannum, & Regem, quòd ille pro suo nutu subditis imperat, propriumque commodum spectat, iste verò populi sibi commissi utilitatem quærit.

CONCLUSIO III. Non spectat ad quemlibet condere legem, sed tan-

tum ad multitudinem, vel ad eum qui
 præest multitudini.) Ita S. Doctor supra
 art. 3. vbi rationem affert, quia lex pri-
 mò & principaliter ordinatur ad bonum
 commune, vt dictum est: ordinare au-
 tem aliquid in bonum commune est, vel,
 totius multitudinis, vel alicuius geren-
 tis vicem multitudinis: siquidem ordina-
 re in finem aliquem, est eius, cuius est
 proprius ille finis: quare condere legem,
 vel spectat ad multitudinem, vel ad eum
 qui præest multitudini.

Rectè autem talem potestatem refert
 S. Thomas tum in multitudinem, id est,
 in rempublicam perfectam: cùm enim ta-
 lis multitudo superiorem non agnoscat,
 ipsa potest ex iure naturæ, seipsam gu-
 bernare, sibi que leges in commune com-
 modum præscribere: tum in illum qui
 præest multitudini, seu in Regem, alium-
 ue supremum principem nam respublica
 suam iurisdictionem, & potestatem con-
 dendi leges, in eum transfert, quem
 communi consensu ad sibi imperandum
 elegit.

Neque refert 1. quod dicitur 2. Politic:
 cap. vltimo, eos qui priuatam vitam a-
 gunt, leges interdum statuere: ibi enim
 statuere; latè sumitur pro, de lege statuē-
 da agere, aut consilium dare: vt tamen

lex firmitatem, & vim obligandi habeat, legitimi superioris autoritas, & imperium accedere debet. Vnde leges à Platone conscriptæ, non habent propriè rationem, & vim legum, nisi ab aliqua republica approbatæ, & constitutæ sint.

Neque refert 2. quod non rarò ij qui præsumunt multitudini, careant scientia, & prudentia, ad leges ritè stabiliendas, requisita: hinc enim non sequitur, eos careere potestate necessaria ad leges statuendas, sed tantùm illos non debere tali potestate uti, quin priùs viros prudentes, rerumque gerendarum peritia instructos, ea de re consuluerint.

 SECTIO II.

An promulgatio & acceptatio sit necessaria.

CONCLUSIO I.

Romulgatio spectat ad rationem legis.) Ita docet S. Thomas eadem quæst. art. 4. & probat, quia lex aliis imponitur per modum regulæ, & mensuræ: et regula & mensura imponitur per hoc,

quòd in eorum notitiam deducitur, per promulgationem: quare promulgatio necessaria est, vt lex vim obligandi habeat. Confirmatur, quia cum voluntas non possit ferri in incognitum, sequeretur homines obligari ad impossibile, si tenerentur legem seruare, ante sufficientem illius promulgationem.

Vbi aduertendum est 1. ex probabiliori sententia, promulgationem ipsam esse de essentia legis, quia vt supra diximus, de essentia legis est, vt subditos obliget ad opus aliquod exequendum, vel omitendum; obligare autem nequit, nisi sit promulgata.

Aduertendum 2. quòd sicut præcepta particularia non obligant, nisi priuatim patefiant; ita neque leges, quæ sunt statuta quædam publica, seu ad communitatem spectantia, nisi publicè innotescant. Vnde si quis priuata scientia cognosceret, legem aliquam statutam esse, non teneretur eam obseruare, si nondum esset promulgata.

Aduertendum. 3. vt lex obliget, non requiri quod singulis in particulari fuerit promulgata, aut in notitiam eorum venerit: est enim lex regula quædam publica, & vniuersalis quæ satis est vniuersaliter

omnibus proponi, & per accidēs est, quòd in notitiam singulorum non veniat. Unde etiam constat, non opus esse, vt legis promulgatio fiat in singulis locis, sed satis esse, si fiat in celebrioribus; cū inde facile in omnium notitiam venire possit.

Aduertendum 4. legem naturalem promulgari ex S. Thoma art. citato ad 1. ex hoc ipso quòd Deus eam mentibus hominum inseruit, naturaliter cognoscendam. Quod ita potest intelligi, vt in creatione hominis, lex naturalis sit ei promulgata, quoad habitum; quoad actū verò, quando primū vtitur ratione: tunc per naturalem synderesim incipit cognoscere, quid agendum, quid non agendum sit.

Porro ex omnibus huc vsque tractatis, S. Doctor prædicto art. 4. hanc legis definitionem colligit. Lex est orditio rationis, ad bonum commune, ab eo qui curam communitatis habet, promulgata; cuius omnes particulæ, iuxta iam traditas conclusiones, intelligi debent.

CONCLUSIO V. Ad valorem, & obligationem legis canonicae, aut civilis, acceptatio populi non est necessaria.) Prior pars probatur, quia cū Pontifex non accipiat à populo potestatem ligandi

di, atque soluendi per leges, sed immediate à Christo, nulla ratio est cur putemus, eum non posse legem aliquam statuere, nisi dependenter à voluntate & approbatione populi. Confirmatur, nam iuridica illa potestas approbandi leges canonicas, non residet in populo ex iure naturæ, aut ex speciali concessione Dei, ut notum est: at neque ex voluntate Pontificis, cum fundamento careat, quod aliqui dicunt, Pontificem non condere legem, nisi sub illa conditione, si populo placuerit. Ergo dicendum est, in Pontifice esse potestatem constituendi leges Ecclesiasticas, antecedenter ad consensum populi: ita ut de facto tales leges obligent, etsi fideles eas non approbent, imò licet iis obedire renuant.

Vnde collige, eum per se loquendo peccare, qui tempore præscripto legem Pontificiam non seruat, eò quòd nondum à populo receptam esse videt. Dico, per se loquendo: nam si, verbi causa, lex statuta sine graui difficultate, obseruari non possit, non erit peccatum, contra illam agere, donec constet eam à Pontifice, talis difficultatis minimè ignaro latã esse: qui interim cum fundamento præsumi potest, eum non intendisse subditos obligare, cum tanto eorum incommodo.

Dices, nonne non vsus, seu desuetudo vim habet abrogandi legem, etiam canonicam? Ergo vt non teneantur particulares eam obseruare, sufficit quòd recepta non sit. Respondeo non sequi: nam aliud est quòd quo primùm tēpore vult Pontifex, vt lex seruetur, liceat eam non seruare si à populo tunc acceptata non sit: aliud, quòd si lex Pontificia à populo nunquam fuit acceptata, & talis non acceptatio tanto tempore duret, quantum requiritur vt desuetudo legitimè præscripta censeatur tunc fas sit ei non obedire. Quare etsi hoc posterius verum sit, non tamen prius illud verum esse censendum est.

Posterior pars suadetur, quia cùm Princeps habeat potestatem absolutam condendi leges, quo titulo dici potest, leges ab eo decretas non valere, sine consensu populi? Quod enim potestatem illam ab ipso populo acceperit, hoc nihil refert: si quidem non eam accepit cum ea limitatione, vt non posset leges statuere, dissentiente populo, aliàs non ipse esset Princeps supremus, vt supponimus, sed populum secum conregnantem haberet. Cùm ergo potestatem habeat absolutam, potest leges condere, quæ obligationem inducant: siue subditi consentiant, siue non.

Confirmatur, nam experientia constat Imperatores, & Reges etiam pios, & Catholicos pœnarum impositione cogere sibi subditos, ad acceptationem & observantiam legum suarum: quis autem eiusmodi consuetudinem, tanquam malam damnare audeat? At certè esset mala, si legum firmitas & obligatio nulla esset, sine acceptatione & consensu populi: Ut summum enim posset Princeps cogere ad observantiam legum, postquam à subditis acceptatæ essent.

Vnde sequitur eos peccare, qui primi legem à Principe statutam, sine causa legitima, transgrediuntur: quod verum existimo, etiam si Princeps transgressionem sciat; nec puniat: cum enim ad talem cognitionem supponatur transgressio, hæc ab illa honestari non potest. Dico, sine causa legitima: nam si legis latæ observatio sit valde gravis, aut receptæ consuetudini repugnans, prudenter præsumi potest, Principem non intendere, ut eo casu obliget, donec mentem suam apertius declaret, ut ante dictum est.